

Bevindingen afstandsonderwijs voortgezet onderwijs juli 2021

VO

Effectief lesgeven

Onderzoek naar afstandsonderwijs in het voortgezet onderwijs (vo)

De inspectie heeft tussen **november 2020 en maart 2021** onderzoek gedaan naar afstandsonderwijs in het vo. **In totaal hebben inspecteurs 172 lessen bekeken, op 62 scholen.** Daarnaast is op de scholen gesproken met leerlingen, leraren, schoolleiders en bestuurders.

Het onderzoek geeft een beeld van de organisatie en de kwaliteit van afstandsonderwijs in het schooljaar 2020-2021. Het beschrijft de diversiteit in vormen, proces, ervaringen en kwaliteit van afstandsonderwijs ten tijde van de corona-crisis. Een representatief beeld levert het onderzoek niet op, het doel was de variëteit in kaart te brengen en goede voorbeelden op te halen.

Effectieve organisatie

Didactisch handelen

Verschillen tussen lessen toegenomen

Er zijn grote verschillen tussen de lessen die op afstand worden aangeboden. De kwaliteitsverschillen lijken te zijn toegenomen doordat niet alle leraren even vaardig zijn in het ontwikkelen en geven van afstandsonderwijs. Er zijn lessen met een duidelijke uitleg, structuur en een helder doel. En leraren die veel moeite doen om leerlingen actief te betrekken. Maar er zijn ook lessen zonder duidelijk doel of waarbij leerlingen niet betrokken worden. Ook leerlingen vinden dat de kwaliteit tussen afstandlessen sterk verschilt, net als bij fysieke lessen.

Zorgen om kwaliteit afstandlessen

Niet alleen schoolleiders en bestuurders, maar ook leerlingen maken zich zorgen over de kwaliteit van het afstandsonderwijs. Ze vinden het digitale onderwijs van mindere kwaliteit, omdat de leraar moeilijk en soms helemaal niet kan zien in welke mate zij de stof begrepen hebben. Ook moeten leraren zich erg inspannen om de leerlingen actief betrokken te houden.

Schoolleiders hebben handen vol aan steeds nieuwe maatregelen

Schoolleiders zijn vaak nog zoekende naar een passende invulling van hun rol. Veel schoolleiders hebben nog onvoldoende zicht op de kwaliteit van het afstands- en/of hybride onderwijs. Zij geven aan dat ze het druk hebben met het zich steeds weer opnieuw aanpassen aan de nieuwe coronamaatregelen en het vervolgens faciliteren van hun docenten. Toch is het opmerkelijk dat er weinig leden van schoolleidingen meekijken met de digitale lessen. Voor veel leraren was het gesprek met de inspecteur een eerste mogelijkheid om eens in te gaan op de digitale lespraktijk. Veel schoolleiders kwamen na het gesprek met de inspecteur tot de conclusie dat meekijken en het gesprek voeren over het primaire proces meerwaarde heeft. Ook kijken leraren en schoolleiders weinig mee met (elkaars) digitale lessen.

Voorbeelden

Op sommige scholen hebben schoolleiders toegang tot alle lessen, waardoor zij zonder veel gedoe kunnen inloggen en observeren. Ook zijn er scholen met een vaste dagstart, zodat alle leraren daar met elkaar eventuele obstakels kunnen bespreken.

Sommige scholen geven met een infographic duidelijk aan waar de focus in de afstandslessen moet liggen. Daarmee maken ze duidelijk wat ze nu wel en niet van leraren verwachten (niet alleen wat de les betreft, maar ook breder).

Sommige docenten vragen hun leerlingen om het antwoord op hun vraag in de chat te formuleren of in hun schrift te schrijven en voor de camera te tonen. Ook kunnen ze in kleine groepjes uiteengaan om samen tot een oplossing te komen. Er zijn ook leraren die Kahoot! of Mentimeter in hun lessen inzetten om leerlingen actief te betrekken.

Voorbeelden

Sommige scholen hebben de afspraak dat leerlingen hun camera's tijdens instructielessen aan moeten hebben. Dit vergroot de actieve betrokkenheid. Bovendien is het voor leraren heel moeilijk om leerlingen actief te betrekken als ze deze niet kunnen zien.

Sommige scholen hebben de afspraak dat leraren en leerlingen hun camera aan hebben bij de start van de les. Bij de instructie mag de camera uit en bij de afsluiting moeten de camera's dan weer aan.

Interactie

Betrokkenheid en interactie leerlingen grootste uitdaging

De meeste lessen bieden ruimte voor interactie tussen leraar en leerlingen. In een beperkt aantal lessen is er ook interactie tussen leerlingen onderling. Maar er zijn ook lessen waarbij de camera's van een deel van de leerlingen uit blijven tijdens de les. Leraren geven aan dat ze weinig tot geen zicht op deze leerlingen hebben. In het vo lijkt de betrokkenheid en interactie met leerlingen de grootste uitdaging bij digitale lessen.

Zelfstandig werken

Zelfstandig werken vindt veelal buiten de contacttijd plaats. Het gebeurt zeker wel, soms ook tijdens een online les. Hoewel de online lessen voor veel leerlingen een negatieve ontwikkeling zijn, hebben enkele leerlingen hier juist baat bij. Zij ervaren meer zelfstandigheid en minder afleiding in de klas.

Voorbeelden

De leraar blijft na een online (instructie)les in beeld en is beschikbaar voor vragen of feedback.

Meerdere scholen hebben de dagindeling aangepast. Zij hebben in de ochtend alleen korte instructiemomenten gepland. In de middag reserveren zij tijd voor leerlingen om zelfstandig te werken en contact te hebben met de leraar of voor extra lesmomenten voor extra uitleg.

Voorbeelden

Sommige scholen hebben enorme stappen gezet in het formatief toetsen, andere hebben extern genormeerde toetsen juist nu ingevoerd.

Sommige scholen hebben hun mentoraat versterkt. Daarbij merkten ze dat juist een-op-eengesprekken veel meerwaarde hebben als het gaat om het monitoren van de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Extra aandacht

Weinig zicht op welke leerlingen extra aandacht nodig hebben

Sommige leraren hebben moeite om te bepalen welke leerlingen extra aandacht nodig hebben. Dit komt door een combinatie van zaken. Om te beginnen hebben ze de leerlingen niet altijd in beeld. Daarnaast vinden ze het lastig om de vorderingen van leerlingen bij te houden, omdat summatief toetsen bij afstandsonderwijs moeilijk is. Tot slot merken ze dat de inschattingen wie extra aandacht nodig heeft niet altijd kloppen en dat sommige kwetsbare leerlingen bijvoorbeeld lijken te floreren binnen het afstandsonderwijs.

Effectieve organisatie

Toegankelijkheid

Lessen toegankelijk, maar onduidelijk of ze ook gevolgd worden

Vrijwel alle leerlingen hebben toegang tot de lessen. Tegelijkertijd hebben niet alle leerlingen de camera aan of melden ze via de chat dat hun microfoon het niet doet. Hierdoor is het niet duidelijk of ze de les ook volgen.

Voorbeeld

Veel scholen hebben inmiddels duidelijke afspraken gemaakt over cameragebruik en bijvoorbeeld ook over de absentieregistratie bij online onderwijs.

Voorbeeld

Sommige scholen hebben studiemiddagen waarin leraren een voorbeeldles geven en daarin de mogelijkheden van het digitale platform laten zien. Leerlingen zeggen ook dat ze merken dat leraren vaardiger worden en goede tips van elkaar overnemen, bijvoorbeeld het gebruik van korte quizvragen en break-out rooms.

Professionalisering

Afstandsonderwijs legt druk op personeel

Het lesgeven op afstand bleek een behoorlijke uitdaging voor vo-scholen. Leraren moesten vooral in de eerste lockdown vaak zelf het wiel uitvinden en liepen daarin regelmatig tegen struikelblokken aan. In de tweede lockdown hebben veel scholen de ervaringen van de eerste lockdown gebruikt om duidelijkheid te geven over wat de school van de leraren en van leerlingen (en ouders) verwacht. Vaak krijgen leraren geen of te weinig scholing in het ontwerpen en inrichten van het afstandsonderwijs. Vooral de hybride lessen, waarbij een deel van de leerlingen thuis en een deel van de leerlingen fysiek in de klas les volgt, vragen enorm veel inspanning en schakelen van leraren.

Welbevinden

Bestuurders en schoolleiding maken zich zorgen over welzijn leraren

Schoolleiders en bestuurders in het vo geven aan dat zij zich niet alleen zorgen maken over het welzijn van hun leerlingen, maar ook over dat van hun leraren. Vooral de ervaren werkdruk is hoger dan voor de coronacrisis.

Inhaalmogelijkheden

Risico op vertraging en achterstanden niet altijd in beeld

Vo-scholen vinden het lastig om in het afstandsonderwijs de vorderingen van leerlingen bij te houden. Dit komt onder andere doordat summatief toetsen in deze setting moeilijk is. Ook is het lastig om tijdens de lesmomenten goed te zien of alle leerlingen de uitleg en instructie goed begrepen hebben. Scholen die het leerlingvolgsysteem al op orde hebben, hebben ook bij afstandsonderwijs beter zicht op de vorderingen van hun leerlingen. Er wordt steeds meer formatief getoetst. Scholen die veel hebben ingezet op formatief toetsen hebben leervertraging vaak eerder in beeld.

Voorbeeld

Sommige scholen vervangen als interventie op sociaal-emotionele ontwikkeling gymlessen door een-op-eenwandelingen met de mentor.

VO

Effectief afstandsonderwijs

Bekijk het wetenschappelijk literatuuronderzoek en de infographic

